

Doris

Nr 20 2011

FRÅN HARRY MARTINSON-SÄLLSKAPET

Omslagsbilden

Vi har alla sett Harry Martinsons teckning av denna insekt på omslaget till vår "Lilla gröna" med Martinsondikter i urval av Gun Ursing. Den kallas **strimlus** (*Graphosoma lineatum*) och tillhör skinnbaggefamiljen Pentaomidae. Den centimeterlånga strimlusen finns framför allt i sydöstra Sverige. Läs mer om strimlusen här:

(<http://www.nrm.se/sv/meny/faktaomnaturen/djur/insekterochspindeldjur/varningsfargadeinsekter/strimlus.304.html>)

Omslagsbilden har tagits av *Anders Hernbecker* på ängen vid Lilla Ryd i Södra Mjönäs vid sjön Immeln. 1915 - 1916 vistades Harry Martinson i Mjönäs och gick i skola där. Kan det vara då han första gången fick se denna vackra insekt som sedan skulle etsa sig fast i hans minne?

Ingegerd Bodner Granberg föreläser på bokmässan 2005 (Foto: Ingemar Lönnbom)

Ingegerd Bodner Granberg

Mitt under Harry Martinson-sällskapets Årshögtid i Brunnsvik tillkännagavs på lördagskvällen den 7 maj att sällskapets mångåriga ordförande, Ingegerd Bodner Granberg har gått bort.

Ingegerd var en person som i allt hon gjorde andades kultur, hon delade generöst med sig av kunnande och gestaltningförmåga och arbetade outtröttligt för det hon trodde på. Bland hennes insatser kan nämnas att hon startade Husmansteatern som sedan blev Blekingeteatern, hon gjorde en stor mängd radioprogram och ledde Harry Martinson-sällskapet åren 1993-2002. I sitt engagemang och sin ständiga strävan till hög kvalitet kombinerad med lättillgänglighet i alla de kulturella sammanhang där hon arbetade var hon ett stort föredöme.

Ingegerd Bodner Granberg gick bort den 1 maj 2011 och jordfästes i Broby den 20 maj. Hon blev 83 år. Hennes närmaste är maken Lennart Granberg och barnen Eva, Jörgen och Maria med familjer.

Vi är många som minns Ingegerd med tacksamhet och glädje. Här följer några personliga minnesord:

Ett decennium med Ingegerd

Mitt första möte med Ingegerd var på Bokmässan i Göteborg 1999. Jag minns hur hon ganska snabbt gjorde mig nyfiken på Harry Martinson-sällskapet och fick mig att bli medlem. Därefter växte mitt intresse och jag började resa på årsmöten och kurser nere i Jämshög. Hela tiden fanns Ingegerd där med sina väl förberedda anföranden, magnifika uppläsningar av Martinsons lyrik och – framför allt – sitt engagemang som smittade av sig.

Ingegerd och jag kom senare också att praktiskt samarbeta om våra arrangemang på Bokmässan och föreläsningarna på DELS-scenen. Det var alltid en fröjd att ha Ingegerd där. Med sin stora bekantskapskrets blev hon en naturlig centralgestalt i vår monter och hennes föreläsningar samlade alltid stora skaror. Som så ofta ville hon lyfta fram den ”kvinnliga” ådran hos Martinson. Jag minns hur hon 2002 talade om ”Martinson och den förlorade modern” och avslutade sitt anförande med dikten ”Förbindelse” ur Gräsen i Thule. Ingegerds sista framträdande på Bokmässan 2005 hade

Ingegerd Bodner framträder på Olofströms bibliotek på 1990-talet. (Foto: Tore Gillberg)

som rubrik ”Patriarkat eller matriarkat – vad behagas, Harry Martinson”.

I samband med kurser och årshögtider innebar Ingegerds framträdanden för mig alltid högtidsstunder. Jag minns särskilt hur glad jag blev när jag hade fått som uppgift att presentera några tankar hos Martinson och Ingegerd då villigt läste de diktcitat jag ville använda mig av. Det gav min lilla presentation ett särskilt lyft! Hon hade nämligen den där magiska förmågan att levandegöra Martinsons dikter.

Ett Martinson-ord som ständigt tycktes finnas i Ingegerds sinne var ”gåtan”. Jag hörde henne flera gånger återkomma till detta svårtolkade begrepp. Hon såg ”gåtan” som ett bevis på att Harry Martinson var ”sant religiös i den meningen att han är övertygad om att det finns ett högre förnuft”. Och, som Ingegerd själv påpekade, detta magiska ord dyker upp även i oväntade sammanhang. Hon illustrerade detta så fint när hon läste ”Kväll i inlandet” eller sång 80 i Aniara om den ”gåtfulla” virveln i den ”brinnande solen” - en av hennes älsklingsdikter.

Sista gången jag träffade Ingegerd var i Nebbeboda skola midsommardagen 2010. Trots att hon då var rullstolsbunden och ganska tyst såg vi alla som var där att det lyste om hennes ögon när hon fick återse Stavs gamla skola och samtidigt träffa gamla vänner från förr. Och vi tänkte alla på att vi satt i den skolsal där en av eleverna 1914 – 1915 var den Harry Martinson som Ingegerd vigt en så stor del av sitt liv åt.

Till slut vill jag citera Ingegerds efterträdare Bertil Palmqvist: ”För Ingegerd är Martinson inte i första hand en berömd och Nobelprisad diktare, för henne är han en stor medmänniska och ett omistligt föredöme i kampen för en bättre värld. Hon har lärt oss mycket om vikten [av] att verkligen ta en diktare på största allvar, att ta honom med ut i verkligheten.” (*Doris* nr 1, 2002)

Åke Widfeldt

Till minne av Ingegerd Bodner Granberg

Jag träffade Ingegerd första gången år 1982. Jag var nytitillträdd biblioteks/kulturchef i Olofström och Ingegerd var en sedan länge etablerad registrator och kulturarbetare som bl. a. drev kulturinstitutet Sjatådå i Vilshult, Olofströms kommun, tillsammans med sin make Lennart. Jag ville få mera kunskap om verksamheten. Jag förstod omedelbart att Ingegerd var en extraordinär personlighet, som spelade en stor roll för utvecklingen av kulturlivet. Jag uppfattar att vi genast fick bra kontakt. Vi samarbetade på flera sätt under många år och främst beträffande verksamhet kring Harry Martinson och Harry Martinson-sällskapet.

År 1984 var det 80 år sedan Harry Martinson föddes och 10 år sedan han fick nobelpriset i litteratur. Olofströms kommun blev huvudarrangör för ett stort jubileum, som även fick som resultat bildandet av Harry Martinson-sällskapet. Många organisationer, föreningar och personer bidrog till jubileumsprogrammet. Ingegerd var en outhärlig kraft i detta

sammanhang. Hon kom med viktiga förslag och idéer till programinnehållet, hon gjorde uppskattade diktuppläsningar och i samverkan med Brevskolan utarbetade hon ett stimulerande studiematerial, "Betrakta dessa landskap" samt en videofilm "Jag sitter på nässlan". Videofilmen är en raritet, men den finns på Olofströms bibliotek.

Ingegerd var också med i styrelsen för Harry Martinson-sällskapet från år 1985 och när Ingvar Holm avgick som ordförande för sällskapet 1993 var Ingegerd det självklara valet som ny ordförande. Som sådan var hon aktiv till 2002, då hon avgick på egen begäran.

Ingegerd bidrog också till kunskap om Olofström och Blekinge, inte minst genom sina uppskattade guidade turer i konstnärsbygd. Men Ingegerds engagemang var förvisso långtifrån begränsat till det lokala. Hon hade hela tiden det nationella, ja internationella perspektivet i sitt arbete.

Jag är tacksam och glad över att ha fått lära känna Ingegerd och ta del av hennes stora begåvning, entusiasm och skaparkraft.

Ulf Redmo

Ingegerd Bodner Granberg In Memoriam

Ingegerd Bodner Granberg var en sökare, som i sitt omväxlande liv inspirerade många människor att med henne utforska olika dimensioner för berikande upplevelser av natur, kultur och litteratur. Som regissör och skådespelare hade hon en särskild förmåga att tolka de tre mästare hon satte främst bland svenska författare: C J L Almqvist, August Strindberg och Harry Martinson.

Av dessa tre stora står minnet av hennes framförande av Martinsons lyrik i en särskild klass. Hennes uppläsningar i samband med kurserna på folkhögskolan i Jämshög, vid Martinson-sällskapets årshögtider och vid ett otal andra tillfällen runt om i vårt land är för en mycket vid krets oförglömliga stunder. Med en osviklig precision kunde hon förflytta sina åhörare i tid och rum och göra oss delaktiga av kärnan i Martinsons lyrik. Många av oss kan inte läsa hans dikter utan att inom oss höra Ingegerds röst. Den bar framåt och kommer att fortsätta bära oss.

Ingegerds väsen präglades av att samtidigt vara både konstnär och lärare. Hon var på djupet en konstnärssjäl men uttryckte också en genuin känsla för att fortsätta och förnya den svenska bildningstraditionen, särskilt med utgångspunkt i våra folkhögskolor. Hon förenade en alltid närvarande strävan efter kvalitet och höga mål med många initiativ och insatser såväl regionalt som lokalt.

Vi är många som idag tänker på alla möten, ofta ett slags högtid, där glädje och tyngd blandades i skön förening. Hon var – om uttrycket kan tillåtas i en överförd betydelse – en amazon, som ville förändra världen, ge kvinnor deras rättmätiga plats i alla samhällen men i första hand ville hon ge litteraturen en viktig plats i våra liv. I detta var hon för mig personligen ett stort föredöme.

Göran Bäckstrand

Vi minns Ingegerd Bodner... forts

Jag blev starkt berörd av beskedet om Ingegerds bortgång. Hon var ju en av dem som öppnade upp Martinsons barndomslandskap för mig, på plats. Det var Ingegerd som gav mig Alltidhult vid ett besök därnere. Sänder här via etern, hjärnsystem, nerv och känsla en tanke till henne.

Martin Bagge

Hon hade ett mycket stort litterärt kunnande. Hon kände Harry Martinsons författarskap liksom "från insidan" och med inlevelse och god pedagogik delade hon med sig av såväl de fria utsikterna som de trånga passen i Harry Martinsons diktning.
REQUIESCAT IN PACE!

Rune Liljenrud

Folklivsforskaren professor Bengt af Klintberg, ledamot av Werner Aspenströmsällskapets styrelse, framträdde på vår årshögtid i Brunnsvik med ett mycket uppskattat föredrag där han jämförde Aspenströms och Martinsons skildringar av träden, som spelade en viktig roll i bådas naturlyrik. Vi är mycket glada att här kunna publicera föredragsmanuskriptet, som af Klintberg välvilligt ställt till förfogande.

Träd i Harry Martinsons och Werner Aspenströms diktning

Många har jämfört Harry Martinson och Werner Aspenström med varandra, och det är inte så konstigt, för det finns många likheter mellan dem. Båda är födda och uppvuxna i en lantlig miljö, båda kom att bli den kanske mest älskade poeten i sin generation, i Martinsons fall trettioalstgenerationen, i Aspenströms fyrtioalstgenerationerna. En viktig förklaring till deras popularitet tror jag är att båda har gett oss bilder av svensk natur som vi kan känna igen. Träden spelar en viktig roll i bådas diktning. Vi kan påminna oss att båda i unga år arbetade vintertid i skogen med timmerfällning; deras kännedom om träd var både praktisk och poetisk. Man skulle kunna tro att de skildrar träden på ungefär samma sätt, men som jag ska försöka visa är så inte fallet. Martinsons träd och Aspenströms träd har inte samma rotsystem.

De träffades åtskilliga gånger, och de hade uppenbarligen båda en hög uppskattning av den andres författarskap. I boken "*Fragmentarium*" från 1987 har Aspenström återgett några dagboksanteckningar från 1954. Där ägnar han flera sidor åt ett möte med Harry Martinson. Vid det tillfället var Aspenström 36 år och Martinson 50 år. Martinson föreslog att de skulle gå och ta en drink någonstans. Aspenström "traskade underdånigt med", som han skriver. Pratstunden kom att dra ut över en hel eftermiddag, och det var främst Martinson som förde ordet. "Han berättade om Brasilien i en timmes

tid. Började i söder och beskrev de olika vegetationsområdena i tur och ordning upp till Amazonfloden, utförligt som en geografilärare, färggrant som en målare.” De talade om drömmar och om fåglars, fjärilars och humlors flykt. Fjärilar tycks flyga planlöst och virrigt, men det finns klokskap i deras flykt, de följer vindilar, små kårar, luftströmmar bär dem. I sin dagbok sammanfattar Aspenström eftermiddagen: ”Han översvämde mig med sina lysande minnen, sina exotiska detaljer, sin på samma gång yppiga och stilerade sinnlighet. Han står likväl främmande för mycket i världsallett och människosjälen, det brukar vara fallet med genier.”

Träddikterna hos Martinson är ofta porträtt, tecknade med lika delar språklig fantasi och linneansk exakthet. Han väljer gärna träd som befinner sig långt nere i trädens hierarki, som i den kända dikten ”Enbusken” i samlingen Passad (1945):

*Tyst står han vid stenen, enig med ljungen.
Bland stickbarren
sitta bären svärmvis
som uppfångade hagelskott.
På honom biter ingenting.
Han brukar borsta nordanvinden.
Hans kvistar är sega som senior.
Med det kargaste härdar han ut,
men doftar ändå, har ändå behag.
Åt gravar och golv gav han ris,
och ett gott öl bryggde han
där han stod, stark och vänlig,
klämd mellan gråa stenar i Thule.*

I samma diktsamling finns dikten ”Daggmasken”, den som börjar ”Vem vördar daggmasken, / odlaren djupt under gräsen i jordens mull”. I de här båda dikterna möter vi samma inriktning på det glanslösa, förbisedda, det som är nära marken. Jag tror att de kan ha bidragit till att inspirera Aspenström till den programmatiska dikten ”Ikaros och gossen Gråsten”, den som slutar:

*Efter att ha läst 73 dikter om flykt och om vingar
önskar jag frambära min hyllning till fotsulan,
den nedåtvända själen, konsten att stanna
och att äga tyngd – såsom gossen Gråsten
eller hans syster, hemmadottern fröken Granbuske
som glanslöst men evigt grönskar.*

För att återvända till Martinson, är inget träd så vanligt förekommande i hans diktning som granen, det träd som genom sin vanlighet står kanske

allra lägst i trädens hierarki. Ingen svensk diktare har skrivit fler dikter om granen än han; sammanlagt rör det sig om ett tiotal, som främst påträffas i de sena diktsamlingarna. Hans granporträtt har en märklig, nästan vetenskaplig exakthet, men forskarblicken blir aldrig kylig, läsaren kan tvärtom uppleva stråk av minnen och känslor som verkar gå tillbaka ända till diktarens barndom.

Som ett förarbete till hans poetiska granstudier kan man se ett prosastycke med titeln "*Granar i blåst*" som ingår i en samling naturessäer, Midsommardalen från 1938. Där ger han en storartad skildring av vad som händer när en stor gran fälls av stormen, en skildring som slutar med orden: "Dagen efter stormen kan man gå ut och se trädets jordiga hälftor. Det är skogsstormens eget storvilt som här ligger fallt, men stormen själv är bortflugen och skogens träätande insekter få ta hand om storviltet, såvitt inte ägaren dessförinnan kommer hit och tar vara på ett par stocklängder av stammen."

Den som påstår att alla granar ser likadana ut har fel, skriver Harry Martinson, vilket påminner oss om att hans text skrevs innan skogsbolagens monokulturer hade fått sin nuvarande utbredning. "Granskogen rymmer en rikedom på formationsmöjligheter vars like inte kan uppvisas av något annat trädslag på jorden", skriver han. "Och kanske är det detta som utan att vi tänka därpå gör granskogen så outtömlig, trots dess på samma gång sugande melankoliska enformighet."

När han senare i livet återvänder till granskogen i poetisk form är det just detta han vill skildra: hur variationsrik den är, hur olika den kan te sig för betraktaren. I samlingen *Tuvor* från 1973, den sista boken som utkom under Martinsons livstid, ingår följande nedtonade, nästan andlösa dikt:

*Gran står tätt invid gran.
De schalar sig samman,
håller ett barrbrätte över linneornas klockor.
Lågt fladdrar gräsmottet framåt
med ohörda vingslag.
Här viskar skogen i Norden
sin minsta visa.*

Dikten "*Granarna ljusna*" som står att läsa i *Gräsen i Thule* (1958) går i en helt annan tonart:

*En tid i juni står granskogarna salladsljusa;
överfulla av guldgröna årsskott
lyser de gladare än lövskogarna.
Då doftar av vårlig mjällhet
den yttersta grankvisten i kådans ungdom
innan den hårdnar till granris, gravris.*

*Ljus är den tid då granen pryder sig själv.
Då granen själv står i högtid med ljusa kläder.*

Detta är inte bara en aldeles ljuvlig dikt, det är också en dikt som lockar till kulturhistoriska kommentarer. När Martinson beskriver granskotten som salladsljusa är det en träffande färgassociation men också en påminnelse om att de syrligt smakande skotten faktiskt har tillvaratagits, tillsammans med harsyra, som ett slags skogens sallad.

Seden att lägga ut granris vid begravingar har satt åtskilliga spår i den svenska poesin, t.ex. hos Birger Sjöberg när han diktar om ”bleka dödens minut, / då med granris min port blir prydd”. Raden ”Ljus är den tid då granen pryder sig själv” syftar naturligtvis på att det finns en annan tid på året då vi människor pryder granen, nämligen julen.

De flesta av Harry Martinsons dikter om granar är korta. Undantaget är en dikt i Tuvor där han summerar sina motsägelsefulla känslor inför vårt vanligaste träd. Där finns tungsinne men också hemkänsla, medvetenheten om att vår identitet har formats av granskogen, att vi är ett granskogsfolk som från urminnes tider har byggt vår existens på det granen ger. Det är en storartad dikt, genomblåst av gransus:

*Furan det högresta mastträdet
med kronan som en utsiktscorg i toppen
spanar över vårt ändlösa innanhav av gran
där vi är från år och våg från våg
intill döddagar kan räkna hur gran försvinner bland gran.
Överallt omkring oss denna vår fördystrande fiende
och brusande vän.
Vad vore vår värld utan granar,
utan massaved, julgran och gravens ris.
Vad vore den utan det skydd som granen ger
och utan de skuggande sagor
som bara kan berättas av granar.
Vi uppsöker gläntornas ljus
och bor till en del i städer
där vi får för oss
att vi är oss själva.
Ändå är vi vad vi är
ett granskogsfolk
och med gran skall vi myllas.
Hemlöst förbundna i städer och byar
lever vi med vårt tungsinne försänkta i gran.
Granarna brusa.
Verklighetstungt och med gransagans sus
befaller de över våra år
och skyddar den barrtunga ande
som susar inom oss,
vår ande av gran.*

Hur ska vi förstå Harry Martinsons val av granen som litterärt motiv?

Viktigast tror jag är hans insikt om granens betydelse för vår identitet. Men det kan också ses som uttryck för en tendens som litteraturforskaren Ingemar Algulin upptäckte hos en generation modernistiska poeter och som han kallar "den orfiska reträtten". Med det avser Algulin den frivilliga abdikationen från det poetiskt högstämmda, gudainspirerade, till förmån för det vardagliga, det som behöver beskrivas för att vi ska se det. I så måtto är Harry Martinsons poesi och prosa om granen besläktade med Werner Aspenströms dikt om gossen Gråsten och hemmadottern fröken Granbuske.

Werner Aspenström har också skrivit dikter där titeln tycks peka på att det handlar om poetiska porträtt av enskilda trädarter, men de är inte många. Mest känd är nog "Bondsyrer" i samlingen Litanian:

*Första sommardagen och syrener:
skamsna vänder sig byborna bort,
ännu inte vanda vid det sköna.
I mörkningen smyger de ut,
bryter fumligt några kvistar.*

Aspenström återkommer flera gånger till syrenernas skönhet. Dikten "Du måste öva dig i det verkliga" i Litanian inleds: "När din syster kommer på besök / talar ni ofta om syrener / som om syrenen vore en död växtart / och inte varje juni blomnade på nytt / i salar av mild honung och trastars sång". I dikten "Staden" i samlingen Trappan finns raderna: "Det är den tid på året / när jätten i Skinnarviksbergen har syrenklasar i håret. / Strax öppnar han käften och spottar ut / en svärm skrattnåsar över stan."

Martallen, rönnen och hängbjörken är andra träd som förekommer i Aspenströms diktning, men annars är det en annan tendens som slår en vid en genomläsning av hans samlade dikter. Det är att han har skrivit så många dikter om träd, där han inte preciserar vad för slags träd det rör sig om. Ordet "träd" är ett av de mest frekventa i Aspenströms poesi, och det pekar mot att träden har en central plats i hans poetiska universum och är bärare av flera symboliska innebörder. Redan i samlingen Skriket och tystnaden möter vi en dikt där bilden av ett träd projiceras över bilden av en människa. Dikten heter "Skog som faller":

*Söndersprängd i trädets fibrer
lever jag.
Inget löv är längre
lovets syster.
Ingen vet den andras
födelse och död.
Dessa händer
alla dessa händer röres
var och en för sig
i vindens slöjor.
Söndersprängd i skog som faller
lever jag.*

Här är vi fortfarande kvar i det ångestridna 40-talet. Det finns rader i dikten som får mig att tänka på Becketts ord om kvinnan som föder grensle över en grav. Våra liv förrinner i samma rasande fart som trädet som faller mot marken, och fastän vi alla är löv på samma träd när vi aldrig varandra.

Werner Aspenström studerade religionshistoria vid Stockholms Högskola, och då mötte han säkert den utbredda mytologiska föreställningen om ett världsträd som är världens centrum och som bär upp himlavalvet. I vår nordiska mytologi heter ju världsträdet Yggdrasil och är en ask. I samlingen *Litania* möter vi en dikt som heter just "Världsträdet":

*I natt såg jag världsträdet,
mörkt, överskuggande.
En slocknad jättekandelaber
som täckte hela det ljusa himmelsfönstret.
Ett höstligt träd, ett bittert träd,
orörligt och med drypande bark.
Kanske fanns ännu stormar
och skärande rop från människor,
men allt detta skedde djupt därnere,
där ingen ändring är möjlig.*

*Ett träd såg jag och de tunga dödsfåglarna,
som makligt flyttade sig från gren till gren.*

Det är de sista raderna om de tunga dödsfåglarna som makligt flyttar sig från gren till gren som gör denna dystopi så oerhört suggestiv. Flera tolkningar är tänkbara, kanske står världsträdet som en bild för en förstelnad kultur, där, som det heter i dikten, "ingen ändring är möjlig".

De mörka färgerna i de tidiga diktsamlingarna ljusnade som vi vet i den senare diktningen. Inte så att Aspenström någonsin blev en idylliker, tvärtom bevarade han livet igenom ett vemod som man kanske aldrig blir kvitt om ens far dör innan man själv hunnit födas. Men skönheten och undren i vår vardag fick efterhand en allt större plats i hans diktning. I "Hundarna" (1954) finns dikten "Träden" som har hamnat i många antologier och till sin stämning befinner sig mycket långt från "Världsträdet":

*Träd har mycket att berätta:
mumlar som beduiner vid bönetimmen,
lutar sig samman, sorlar och musicerar,
träter på skatan som samlar pinnar.
Många träd är framstående tänkare,
detta gäller särskilt den fotsida granen
och lönnen som skuggar gårdsplanen.
Minnesvärda är samtalen
mellan ekens krona och slätterängens källa.
Många gåtor uppenbaras där.*

*Några finner sin mening i stormen,
andra älskar den klosterlika natten,
då endast fixstjärnan darrar.
Några står hela livet och ropar
med risiga armar.*

*Trädens öde: stanna och förgås.
Människan dör ofta fjärran,
på kyrkogårdar nära horisonten.*

Här möter vi träd som musicerar, träter, tänker och älskar. Men Hans Isaksson anser ändå i sin Aspenström-monografi att det inte är fråga om ett förmänskligande av träden, även om de jämförs med människor. Han skriver: "Vad dikten vill visa är i stället att träden liksom människorna är levande varelser med egna karaktärer och öden. Och de exakta formuleringarna [...] vittnar om diktarens långvariga umgänge med de träd han skriver om." Några ord i dikten – gårdsplanen, slätterängens källa – får mig att tro att de träd som beskrivs inte befinner sig så förfärligt långt från varandra, att de kanske rentav tillhör samma dendrologiska lokalsamhälle. Jag kan uppleva dikten som en trädens egen komprimerade Spoon River-antologi.

De allra flesta dikterna med träd-tematik eller träd-symbolik finner man i två diktsamlingar som kom ut 1956 och 1961. Den första heter betecknande nog *Dikter under träden*, den följande *Om dagen om natten*. När Aspenström kommenterade boktiteln "*Dikter under träden*" i Bonniers Nyheter 1956 nämner han både sin erfarenhet av trädens "prosaiska" sida, förvärvad under tiden som skogsarbetare, och sin upplevelse av deras himmelsnärhet, som han fått som "trädklättrare och trädmystiker". Men, som Nina Burton har observerat i sin avhandling om Aspenströms diktning, har titeln också en anknytning till buddhismen. Hon skriver: "Det var under ett träd som Buddha vann sin frälsning, och det var under de närbelägna träden han därefter frestades att genast ingå i Nirvana för att undkomma sinnevärldens kretslopp, samsara. Det är högst sannolikt att Aspenström syftar på just detta. I Edv. Lehmanns Religionerna [...], en lärobok från Sigtunatiden, har han om Buddha antecknat bland annat: 'Tre dagar satt han under ett träd tills förklaringen kom.'"

Jag sa att Aspenström i många dikter åstadkommer något som liknar en dubbelprojektion, där bilden av träd och människa överlagrar varandra och blandas med varandra. I samlingen *Dikter under träden* har han en dikt där skogen har internaliserats i människan, där den får stå för det mörker som utgör den största delen av det mänskliga. Dikten heter "*Själen i Norden*":

*O dessa mörka skogar inom oss
där jättarna slumra.
Det som vi kallar själen
är bara en vandrande solfläck*

*under träden, en uthuggning
dit det snedställda ljuset når.*

Det som gör den här dikten så poetiskt betvingande är att den mycket åskådligt återger ett ljusfenomen som man kan iakttä om man går i en tät granskog där solljuset bara släpps fram här och var, samtidigt som den frammanar en insikt om allt det okända, kanske våldsamma, farliga, i det nordiska granskogsmörker vi bär med oss inombords.

Samlingen Om dagen om natten inleds med dikten ”*Stoft och innebörd*” som börjar med orden:

*Om själva trädet kan vi inte tala.
På den stora vidsträckthetens gren
hänger runda lövs oändligheter.*

Här befinner vi oss långt från konkret uppfattade träd som Martinsons enbuske och Aspenströms bondsyrener, snarare i en filosofisk idévärld där trädet kanske står för den mänskliga tillvaron i all dess mångfald och oförutsebarhet. Jag avstår från en mer precis tolkning, något ska vara kvar till litteraturprofessorerna, dom har betalt.

I samma diktsamling möter vi en gåtfull dikt, ”*De vita träden*”, där synen av tio blommande vita äppelträd i motljus föder en rad bilder för död och förgängelse. Dikten slutar:

*Lufsen är så mild i kväll att andas
i de dödas trädgård
som behövde jag alls inte andas.
Någon närmar sig på fjädermolnsheden.
Sätt dig på den vita bänken,
H. C. Andersen,
skall jag berätta en saga för dig
om världsträdets blomning..*

Vad betyder mötet mellan det döda diktjaget och H. C. Andersen? Och vad är det för saga diktjaget, Aspenström, vill berätta? I sin Aspenströmmonografi lämnar Hans Isaksson en tänkbar tolkning: ”Det är som om Aspenström håller dikten öppen för ordets alla innebörder: påhitt, illusion, lögn, men också bärare av sanning och under. Och i den öppenheten stannar dikten – i känslan av död som genomtränger diktens jag och samtidigt i varje fall möjligheten av en saga om världsträdets blomning, av lovsång.”

Isaksson fortsätter med att konstatera att Aspenströms pessimism inte har försvunnit, och inte heller hans skepsis, och han har inte slutat att hålla ett öga på politiken. Men från och med Dikter under träden kan hans dikter också utforma sig till lovsånger till livet. Världsträdet, tio år tidigare ett hemvist för tunga dödsfåglar som makligt förflyttade sig från gren till gren, har nu blivit ett blommande äppelträd.

I den centrala dikten "Kärleken och döden" i Om dagen om natten blir det klart att trädet liksom skogen kan symbolisera allt levande men också, eftersom löven varje höst faller till marken, kan stå för det mänskliga villkoret att vara underkastad döden. Jag ska läsa diktens första rader och dess sista:

*Det sker. Skogen låter det ske.
Löv gulnar och lossnar.
Det är så. De virvlar bort.
Vi virvlar bort. Det är så.
Jag kan inte ändra det.*

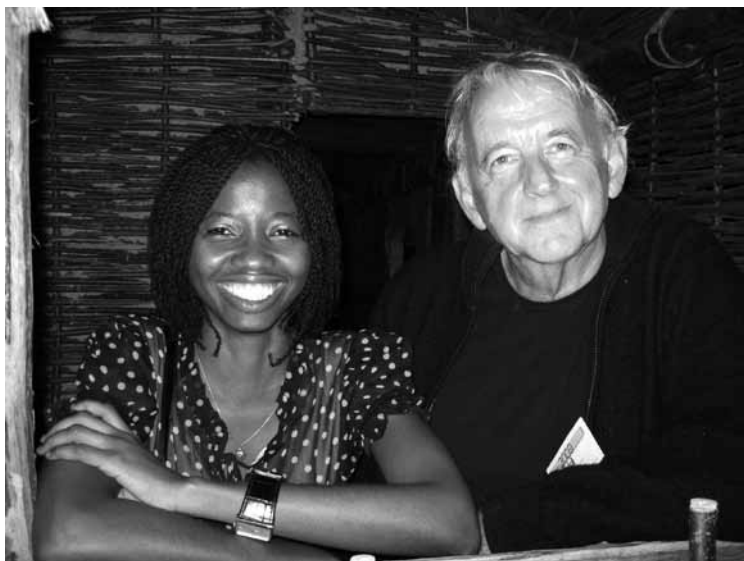
Och slutraderna:

*Tillsammans älskade vi trädet,
Men trädet låter oss leva,
låter oss dö. Det är så.
Jag kan inte ändra det.
Det är så.*

Dikten vill få oss att försona oss med tanken på vår död, få oss att acceptera det oundvikliga. Orden "tillsammans älskade vi trädet" får också stå som en ofullständig men dock sammanfattning av Werner Aspenströms förhållningssätt till träd. Jag nämnde att han i en intervju kallade sig trädmytiker. Det måste vara hans kärlek till träd som har gjort att trädet blivit en så central och mångtydig symbol i hans diktning. Jag nämnde att Martinson följer en linneansk linje i sina dikter om granar. Aspenströms träd vittnar likaså om poetisk iakttagelseförmåga, men de har också mytologiska rötter som sträcker sig tillbaka till världsträdet och livets och kunskapens träd i första Mosebok. Jag känner starkt att jag bara har förmått avtäcka de allra mest uppenbara innebörderna i de dikter jag har citerat här. Det mesta återstår att reda ut. Är inte "Träd hos Harry Martinson och Werner Aspenström" ett tacksamt avhandlingsämne för en ung litteraturforskare?

Bengt af Klintberg

Nigeriansk författare lanserar Klockrike- stipendiaten Carina Karlssons dikter i Nigeria

Jumoke Verissimo och Leif Olsson i Struga, Makedonien. Foto: Globe Art

Dramatikern och översättaren Leif Olsson träffade den nigerianska författarinnan Jumoke Verissimo då han var inbjuden att läsa Tranströmers dikter på den stora poesifestivalen i Struga, Makedonien för två år sedan. Hon var där tillsammans med 80 poeter från hela världen som alla hade möjlighet att presentera sina dikter. Det var följande år som Tomas Tranströmer fick den stora internationella utmärkelsen Guldkransen vid en festival för några år sedan. Jumoke och Leif har sedan samarbetat om översättningar och planerar en poesiturné tillsammans i hennes hemland till bl a Lagos. Leif har översatt hennes dikter till svenska, i boken *"I am memory"*. Då han sedan träffade Carina Karlsson, årets Klockrikestipendiat, under sin Ålandsturné våren 2011, fick han idén att sammanföra de två via internet. Han fann en själarnas gemenskap. Jumoke har därför publicerat Carinas dikter, i första hand på websidan <http://oniammemory.blogspot.com/>. Carina och Jumoke fortsätter sin livgivande kontakt mellan två världsdelar.

Klockrikestipendiet delades ut på Åland

Eftersom Klockrikestipendiaten Carina Karlsson från Åland inte hade möjlighet att komma till årshögtiden på Brunnsvik skedde prisutdelningen på Tallgården i åländska Sund fredagen den 20 maj. Vår hedersmedlem Göte Sundberg höll tal och överlämnade priset.

Tidningen Nya Åland intervjuade Carina efteråt och skrev bl a så här: "Stipendiet delas ut till en författare, översättare eller student som verkar i Harry Martinsons anda.

– Juryn har verkligen satt sig in i mitt författarskap. Jag har förstått att det stod mellan fem kandidater innan de beslöt sig för mig, säger Carina Karlsson.

Att hon själv skulle skriva i Harry Martinsons anda är inte något hon varit medveten om.

– Men för några år sedan hade jag problem med att skriva "Åren ligger i drivor". Jag körde fast och tyckte det jag skrev blev för enkelt och naturfokuserat. Då minns jag att jag tänkte att Harry Martinson också skrivit på samma sätt, och att han faktiskt fått nobelpriset. Då kunde jag fortsätta skriva." (*Nya Åland 2011-05-23*)

Doris

är Harry Martinson-sällskapets medlemstidskrift.
Utkommer två gånger om året, vår och höst.

Bidrag sänds till:

Åke Widfeldt, Trestegsvägen 8, 514 31 Tranemo

E-post: ake.widfeldt@telia.com

Redaktör för detta nummer: Åke Widfeldt.

Doris produceras hos Pernillas Grafiska i Blekinge AB i Mörrum.

Kansli:

HARRY MARTINSON-SÄLLSKAPET

c/o Jämshögs folkhögskola, Kulttorpsvägen 2, 293 72 Jämshög

Tel. 0454-463 40. Fax 0454-492 41

info@jamshog.org

bg 5662-5890

Hemsida: www.harrymartinson.org

HARRY MARTINSON-SÄLLSKAPETS

STOCKHOLMSGRUPP

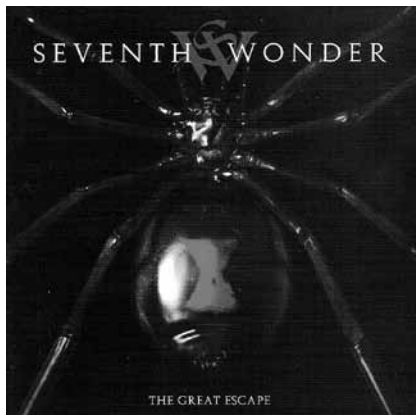
Kontaktpersoner: Göran Bäckstrand, Semir Susic

E-post: goran.backstrand@sobernet.nu

Tel. 08-766 40 05; 073/441 25 86

E-post: semirusic@hotmail.com Tel. 076-252 67 63

Johan Lundberg, chefredaktör för *Axess Magasin* och styrelseledamot i Harry Martinson-sällskapet, har bakom sig en lång karriär som litteraturvetare. Hans doktorsavhandling, *Den andra enkelbeten* (1992), handlar om Martinsons lyrik 1935 – 1945 och har blivit epokgörande inom Martinson-forskningen. Det är inte så många som känner till att Johan också är intresserad av hårdrock. Han recenserar här *Seventh Wonders* fjärde CD.

Aniara tar steget in i hårdrocken

Med tanke på att detta med att göra låtar om långväga resor och komplicerade naturvetenskapliga hypoteser redan utmärkte den progressiva hårdrockens galjonsfigurer i den amerikanska gruppen Kansas, är det kanske inte helt förvånande att ett svenskt band i traditionen från just Kansas nu griper sig an Harry Martinsons versepos *Aniara*. Det sker på det Stockholmsbaserade bandet Seventh Wonders fjärde CD: *The Great Escape* (Lion Music).

En hel del vatten har naturligtvis flutit under broarna sedan Kansas 1977 gav ut sitt paradigmatiske album *Point of Know Return*, med ett fartyg som försvinner iväg mot oändligheten på omslaget och en låt om ingen mindre än Albert Einstein på låtlistan. Liksom de mest kända efterföljarna i traditionen från det sena 1970-talet (då andra band inom genren lystrade till namn som Rush, Yes och UK), till exempel Dream Theater och Symphony X, utmärks Seventh Wonders musik av stora mått av virtuositet och teknisk perfektion. Låt vara att jag gärna hade hört mindre av 1980-talsepigoneri i Seventh Wonders fall och mer av den sorts samtidsuppdatering av genren som Dream Theater ändå har lyckats med.

Här handlar det alltså om en musikgenre där varje låt tycks kräva ett tiotal taktbyten och där ett CD-album inte är ett fullängdsalbum om det

inte rymmer ett episkt, symfoniskt stycke på 30-40 minuter (och då räcker det naturligtvis inte med blott ett tiotal taktbyten). Vi pratar om musik med väldigt höga pretentioner. Arrangemangen imponerar såväl genom att vara sinnrikt uttänkta som genom att vara ekvilibristiskt exekverade. Och textmässigt är inga frågor för stora; inga anspråk för vidlyftiga.

Mot denna bakgrund undrar man väl snarast varför det har tagit hela fyra decennier innan ett progressivt hårdrockband tog sig an *Aniara* (vi bör ändå komma ihåg att ett av de största svenska banden inom denna genre bär namnet Andromeda).

I Seventh Wonders fall sker detta hur som helst med ett drygt 30 minuter långt stycke, som i sin tur är uppdelat i tretton delar – och som episkt sett sträcker sig från det att man stiger ombord på goldondern Aniara och lämnar ett förgiftat jordklot till dess att diktjaget ”skruvar lampan ner och bjuder frid”, vilket i Seventh Wonders version beskrivs på följande sätt: ”Now here I stand, my dear, / One heart still beats / I bid you farewell, / the curtain will now descend. / Somewhere in time we were living / - remember us then!”

Men innan goldondern försvinner iväg in i evigheten, hinner den komma ur kurs, dess passagerare sätta sin tillit till miman innan den i sin tur dör, varefter det enda som återstår är att hålla den stora ödsliga tomheten stången medelst diverse mer eller mindre eggande förströelser. Den som har läst *Aniara* har givetvis inga problem att hänga med i handlingen i detta symfoniska verk, medan den som aldrig har hört talas om miman sannolikt lär bli lite förbryllad, när Martinsons egenartade termer dyker upp utan förklaringar. Samtidigt är detta med att bli förbryllad kanske inte någonting som stör Seventh Wonders lyssnare i onödan. Dessa uppfattar jag nämligen som tillhörande den sympatiska skara människor som gärna konfronteras med sådant som de inte riktigt förstår hur det är utfört och tillkommet.

Det man kan diskutera är naturligtvis hurvida den här sortens hårdrock erbjuder ett optimalt musikaliskt uttryck för en text som *Aniara*. Från det musikaliska perspektivet är det uppenbart att man inom den progressiva hårdrocken anser att just denna musikform är synnerligen väl lämpad för att gestalta episka berättelser, gärna med motiv som vetter såväl mot resor som mot filosofiska funderingar och kosmiska visioner. (Yes konceptalbum *Tales from a Topographic Ocean* talar väl sitt tydliga språk - med inledningspåret *The Revealing Science of God: Dance of the Dawn.*)

Detta betyder naturligtvis inte att också det omvända förhållandet råder. Kärlek till just filosofi och kosmologi är som bekant inte alltid besvarad och ömsesidig. Det är med andra ord ingen självklarhet att episka berättelser med filosofiskt innehåll bäst låter sig framföras musikaliskt med skönklingande stäm- och falsettsång till ackompanjemang av ideliga byten av besynnerliga taktarter. Vem vet: kanske passar *Aniara* sämre att tonsättas och framföras av Seventh än av Stevie Wonder? Den främsta

invändningen mot Seventh Wonders skiva är nämligen just att den är tillkommen inom ramen för en musikalisk genre där man sätter den musikaliska ekvilibristen framför skapandet av stämningar - och frammanandet av känslor.

Snarare än att man som lyssnare erfar mörkret, kylan och tomheten i Aniaras färd genom rymden, kommer man på sig med att fundera över om trummisen har en eller två baskaggar. Vilket naturligtvis inte är ett tecken på att de som framför *The Great Escape* har gjort ett dåligt jobb, vare sig som kompositörer eller som musiker. Snarare tvärtom. Men det är, som sagt, på gott och på ont.

Johan Lundberg

Mats Rydén, pensionerad professor i engelska i Uppsala men också mycket kunnig botaniker, recenserar här en bok som vi Martinsonvänner gladdes oss mycket åt när den kom i början av 2011. Där finns både en teckning av Martinson och ett helt kapitel med rubriken "Martinson i det höga och i det låga".

Se blomman

Till min ungdoms stora läsoplevelser hörde Sten Selanders bok *Det levande landskapet i Sverige* liksom hans entusiastiska skildringar av sina floristiska upptäckter i den svenska fjällvärlden. Senare i livet hade jag tur och lycka att se raggfingerörten *Potentilla hyparctica* på den lokal på Stalotjälko där Selander fann den som ny för Sverige en augustidag 1941.

Selander har också en central plats i Kerstin Ekmans och Gunnar Erikssons perspektivrika bok *Se blomman* (Bonniers 2011). Den är, i Selanders anda, fylld av sann upptäckarglädje och längtan efter det osedda, därtill välskriven och vackert illustrerad.

Vi får ta del av möten med både vardagsnära växter och sällsyntheter som skogsfru och grusnarv *Arenaria humifusa*, enskildheter såväl som växtgrupper som rosor och låsbräkenarter. Sköna vyer varvas med estetiskt försumbara men floristiskt intressanta kraftledningsgator och skjutfält ("mycket av det som växer på skräpmark är inte alls trivialt"), artrika vägrenar med karga fjälltoppar. I sinnessnas rike biter sig doften av gatkamomill fast.

Berikande är de litteraturhistoriska, kulturhistoriska och lärdoms-historiska utblickarna och presentationerna av botanikens stormän som Linné, Göran Wahlenberg, Elias Fries och Erik Almquist. Ömsint tecknas porträttet av Vivi Täckholm.

Stagnelius, som gett boken dess titel, och Atterbom, vars blomdikter visserligen ofta är abstrakta, men som i sina brev från sommarvistena på Qvallsta och Steninge avslöjar en äkta naturkänsla, hör till de citerade liksom exempelvis Elsa Beskow, Goethe och den engelske 1300-talsskalden

Geoffrey Chaucer. Men var är Shakespeare?

Till växternas namn återkommer författarna ofta. Utan dem går vi ju vilse i grönskans mångfald. Namnen avslöjar iakttagelse- och associationsförmåga. ”Ros” kan i folkspråket beteckna allehanda blommor med lysande färg, t.ex. i ”solros” och ”maskros”. I ”Ångsdikt” fångar Martinson maskrosnamnets innebörd (”insektsblomma”):

*I deras strålnings guldskog
leker snabbspringande nektarsökande
kurragömma i en honungsdimma värmd av sol,
i en gul svalka som härmar eld.*

Kerstin Ekmans och Gunnar Erikssons bok är en fin hyllning till scientia amabilis. Den rymmer både upptäckstens ögonblick och lärdomens eftertanke.

Mats Rydén

TUVOR

Äntligen är Harry Martinsons underfundiga diktsamling här i efterlängtd nyutgåva. Skaffa den – och ge mersmak åt din naturupplevelse!

Tuvor kom första gången 1973. Nu har den getts ut igen av Harry Martinson-sällskapet. En prisbillig volym med mjuka pärmar som du enkelt stoppar i fickan eller ryggsäcken och tar med på promenader och strövtåg i skog och mark.

”Tuvor är en oundgänglig följeslagare”, skriver författaren och biologen Stefan Edman i sitt förord. ”Här finns träffsäkra iakttagelser av den alldeles vanliga naturen runtomkring oss. Små korta dikter som skärper öga och öra, fördjupar upplevelsen och gör oss ödmjuka och eftertänksamma”.

Tuvor är en diktsamling du kommer att älska – om sniglar, spindlar, ”granar i järnton, björkar i silver”, sommarängar. Och mycket mera.

**Boken kan köpas direkt från Martinson-sällskapet:
70 kr inkl frakt (125 kr för 2 ex). Sätt in pengar på bg 5662-5890.**

Harry Martinson-sällskapet, Kulltorpsvägen 2, 293 71 Jämshög.

Tfn 0454-463 40 E-post info@jamshog.org

Hemsida www.harrymartinson.org

**Boken finns även att köpa i bokhandel
och från Vekerum förlag (0454-915 42).**

Tomas Tranströmer - ett förlösande Nobelpris!

2011 års Nobelpris i litteratur blev på flera sätt en förlösande händelse. Äntligen stod åter poesin i centrum, äntligen en svensk på scenen och äntligen en svensk poet som idag hyllas över hela världen! Vi vänner av Harry Martinsons författarskap är liksom alla litterära sällskap och en bred läsande allmänhet fyllda av stor glädje.

Jag tror att Svenska Akademiens beslut också kan bli förlösande genom att vi på nytt skärskådar den trista och delvis tragiska debatt som följde, när Eyvind Johnson och Harry Martinson fick priset 1974. I backspegeln framstår denna än mer missunnsam och provinsiell. Med sin kritik av att Akademien gav priset till två av sina ledamöter (och underförstått till två svenska medborgare som givetvis tillhör ett minoritetsspråk) trodde den dåvarande eliten att man uttryckte en djupare respekt för att priset borde tilldelas personer som tillhör världslitteraturen. Den vida internationella acklamation som Tomas Tranströmer får idag visar hur småskuret och snävt några dominerande kritiker reagerade 1974.

Det har framhållits i media att Tomas Tranströmer översatts till 60 språk. Harry Martinsons prosa blev redan på 1930-talet bestsellers i både England och Frankrike och har över åren översatts till många språk. Det ser i ljuset av uppmärksamheten kring årets pris ut som en tanke att Harry Martinsons lyrik 2010 fick en fullödlig uppmärksamhet, när hans starkaste dikter publicerades i England av Bloodaxe Books. Bakom *Chickweed Wintergreen - a selection of poems* står Robin Fultons mästertliga översättning. Det är inte förvånande att Fulton och boken finns med bland sex nominerade för *The Corneliu M Popescu Prize 2011*. Detta pris delas ut vartannat år till en poesivolym som översatts från ett europeiskt språk till engelska. Juryns beslut blir offentligt den 5 november 2011. Motiveringen för *Chickweed Wintergreen* (Duvkulla) lyder "*Martinsons breda palett, som skildrar såväl det globala som det mest närliggande, och hans dikters utomordentliga skönhet gör boken till ett fängslande och viktigt redskap för förståelsen av den europeiska 1900-talspoesin. Robin Fulton bevarar sällsamtheten och den utsökta lyhörheten hos Harry Martinsons poesi*".

Samma förlag och samme översättare ger i år ut en samlingsvolym av Tomas Tranströmers verk! Sambandet mellan de två författarna kan också uttryckas med Tranströmers egna ord och tack till Sällskapet efter det att han tidigare i år fick boken i samband med sin åttioårsdag: "Chickweed Wintergreen i Fultons översättning är en pärla".

Göran Bäckstrand

Över 5 500 besökare på årets Näselfrossa

Den fjärde Näselfrossan blev en stor succé och lockade 35 % fler besökare än förra året. Den allmänna bilden är att evenemangen varit välbesökta och att våra gäster varit om möjligt ännu mer entusiastiska över Näselfrossas rika utbud och unika upplägg. På nästan 40% av de förbokade evenemangen var det fullsatt. Detta gällde också flera av de arrangemang som Harry Martinson-sällskapet stod för. Särskilt uppskattade blev de två framträdanden som Harriet och Eva Martinson gjorde på Olofströms bibliotek under rubriken ”Jorden blev Doris dalar i Aniara”.

Nästa års Näselfrossa

Temat för Näselfrossa 2012 blir *Över stock och sten*. Vi kan se fram emot många spännande evenemang på detta tema, bl a ett seminarium i Nebbebo da om Martinson-översättarens vedermödor med rubriken ”Över stock och sten i översättandets snårskog”. Näselfrossa 2012 pågår mellan den 24 juni och 1 juli. Mer information kommer längre fram att finns på <http://nasselfrossa.se/> Där kan man också hitta bildspel från 2011 och tidigare år.

Bokmässan 2011

samlade totalt 99 827 besökare vilket innebar en ökning jämfört med 2010. Som vanligt gästades vår monter av många intresserade Martinsonvänner. Bland dem fanns **Monica Walldén** från Stockholm som blivit inspirerad av ett möte med vår egen diktläsande ”ambassadör” Gunnar Fredriksson. Nu ville hon läsa mer av Martinson och passade på att köpa diktsamlingen *Tuvor* som kom i nytgåva lagom till bokmässan.

En annan var **Anna Hoyles** från Lincoln University i Storbritannien. Hon håller på att skriva en avhandling om Moa Martinsons journalistik på 1920-talet och har därför också kommit att intressera sig för *Moas make Harry*.

Erni och Ola Friholt från Fredsrörelsen på Orust var intresserade av Harry Martinsons engagemang i fredsfrågor och förde en intensiv diskussion om detta med oss i montern.

Flera översättare hörde också av sig, bl a **Maria Amorin**, bördig från Portugal men bosatt i Jönköping.

Våra fyra föreläsningar på DELS-scenen samlade ett stort antal åhörare, liksom **seminaret om Tuvor** med Stefan Edman och Johnny Karlsson. Flera av dem filmades av Ingemar Lönnbom och finns att se på YouTube via vår hemsida www.harrymartinson.org

Nästa års Bokmessa kommer att ha Norden och nordisk litteratur som tema och pågår den 27 – 30 september.

Vistelsestipendium i Alltidhults skola

Vistelsestipendiet delas ut sedan sommaren 2010 i samverkan mellan Harry Martinson-sällskapet, Saljesällskapet och Olofströms kommun och berättigar till minst ett par veckors hyresfri vistelse i lärarbostaden i Alltidhults skola under maj - september. 2011 års stipendiater har varit

- Kjell Fogborn, Anderstorp. Skribent, bildkonstnär, miljöaktivist.
- Åsa Knoge, Stockholm. Skulptör, bildkonstnär.
- Ulf Lundin, Enskede. Fotograf, videofilmare.
- Ann Frössén, Stockholm. Bildkonstnär.

I Alltidhult gick Harry Martinson i skola och Sven Edvin Salje skrev här sin första bok om familjen Loväng. Skolan ligger naturskönt mellan sjöarna Halen och Raslängen i Olofströms kommun i Blekinge, c:a 10 km från centrum. Allmänna kommunikationer saknas.

Vid behov finns fri tillgång till bredbandsuppkoppling på Olofströms bibliotek där stipendiaterna också kan kopiera utan kostnad.

Stipendiet kan sökas av alla verksamma inom olika konstnärliga områden, såsom litteratur, musik, bildkonst, film, teater, dans mm. Företräde får utövare som arbetar i Harry Martinsons och/eller Sven Edvin Saljes anda. Kontaktperson för Harry Martinson-sällskapet: Disa Lundgren, tel. 044 12 00 54, e-post dg.lundgren@telia.com

Ansökan sker senast den 31 januari. Skicka in en personlig presentation samt önskemål om tidpunkt till Elisabeth Jonsson, Box 301, 293 24 Olofström. Tel. 0454-936 04. E-post elisabeth.jonsson@olofstrom.se

Hjälp oss att rädda Nebbeboda skola!

Vi upprepar erbjudandet att hyra in dig i denna märkliga byggnad där Harry Martinson studerade för den legendariske lärare Stav 1914 – 1915. Du kan bo ett dygn eller en eller flera veckor i lärarbostaden. Du kan också hyra skolsalen för ett kalas eller för t ex lägerdagar. Kontakta oss för bokning: Bengt Bejmar (0454-464 53) eller Johnny Karlsson (0454- 915 42).

Genom att använda skolan hjälper du till att bevara den!

Om du inte har tillfälle att hyra den stora lägenheten eller skolsalen, kan du ändå bidra till skolans fortlevnad – gör en donation! Om du plitar på ett testamente – hedra Harry Martinson och den svenska skolan! Kontakta personerna ovan! Gå också med i Nebbeboda intresseförening. Sätt in årsavgiften 100 kr på bankgiro 5246-2017. Glöm inte att uppges namn och adress.

”Det är ont om jordklot”

Detta citat ur Gyro pryder våra svarta T-tröjor som har blivit mycket omtyckta. Tröjorna finns nu åter att köpa och kan rekvireras från vår expedition i Jämshög. Storlekar: S, M och L. Pris 180 kr + porto.

Kontakta Harry Martinson-sällskapet

Kulltorpsvägen 2, 293 71 Jämshög.

Tfn 0454-463 40 E-post info@jamshog.org

Ännu ett litterärt knytkalas med Sällskapet Stockholmsavdelning

I mitten av mars samlades ett 20-tal Martinson-vänner åter i ABF-huset till en informell sammankomst. Camilla Hällbom, som just skrivit en C-uppsats vid Södertörns Högskola med rubriken ”De är på en evig resa i tid och rum” – en studie i Harry Martinsons versepos *Aniara* – blev en nyttillkommen, uppskattad vän. Hon utgick från Stadsteaterns hyllade uppsättning under hösten 2010. Det blev en livlig diskussion både om diktverket, den senaste versionen och andra tolkningar. Framför allt jämfördes operan *Aniara* och den senaste dramaturgiska gestaltningen. Ett annat spår var Helena Sjöholms insatser i två utvandrarepos – Vilhelm Mobergs och Harry Martinsons.

Till knytkalaset bidrog som så ofta Gunnar Edander, en kär gäst och alltid lika aktuell genom den miniversion av *Aniara* han och Helge Skoog fortsätter att ge på Klara Soppsteater, nu inne på sitt tjuogoåttonde år.

Thomas Siösten, lärare och seglare, har vid flera tillfällen i sin hemtrakt Waxholm, framfört tolkningar av Harry Martinson. Denna kväll uppskattade vi hans framförande av flera Martinson-dikter med särskilt fokus på havet.

En tidigare antydd, men nu bekräftad, nyhet var att Maiping Chen kommer att översätta *Aniara* till kinesiska efter att ha fått möjlighet att få verket utgivet av ett förlag i Shanghai. Tanken är att utgivningen kommer att fortsätta med Tre knivar från Wei och Nässlorna blomma. Dessa verk har han redan till stora delar redan översatt. Det är intressant att notera att ytterligare en nyöversättning av *Aniara* är på väg, denna gång till vietnamesiska. Martinson och *Aniara* tillhör världslitteraturen!

Avslutningsvis berättade Göran och Ingemar att arbetsgruppen i Stockholm nu utökas med Eva Risberg, som sitter i sällskapets styrelse och Semir Susic, som bl.a. är bokförläggare.

Tanken är att Eva och Semir så småningom skall ta över efter Göran och Ingemar, som då får rollen som rådgivare.

Ingemar Sallnäs Göran Bäckstrand

Notiser

Vandrade till Klockrike

Studenten Joakim Lundin vid Beckmans Designhögskola i Stockholm gjorde våren 2011 ett unikt examensarbete. Han vandrade under tre veckor i Harry Martinsons fotspår längs Vättern och upp i Östergötland med Klockrike som slutmål. Så här beskriver han sin vandring: "... processen låg i fokus och inte ett resultat. Jag lämnade hemmet utan pengar, mobil och bestämd resväg för att komma bort från prestationsångest, stress och en kreativ blockad. I foto, film, illustration och text har jag skildrat en resa om ett sökande efter en ny arbetsmetod."

Ett citat av Harry Martinson blev det incitament som fick Joakim att starta sitt projekt: "Att luffa var ett sätt att leva. Det skulle genomföras som klart och renodlat lufferi och utan ånger. Man skulle vara karl för sin hatt, även om det var luffarens."

Resultatet av luffarexpeditionen finns att beskåda bl a här:

<http://www.beckmans.se/newsroom/bilder/joakim-lundin---luffen/>
(Sonja Glimstedt Hall i Linköping har rapporterat om detta sedan hon läst om Joakim i Östgöta Correspondenten den 13 april)

En eldare "utan högre skola"

En bok med minnestal vid studentdagarna i Växjö 1943 – 2003 gavs ut 2008. Ur denna har Torsten Sjöfors i Nyteboda hämtat följande citat som finns i det tal som professor Torsten Husén (student 1935) höll 1962: "Via den nya litteraturen fick vi åtminstone en vittring av sådana tidens tecken som etiketterades som vitalism, psykoanalys och primitivism. Någon i min klass hade fäst sig vid en sjöman som hette Harry Martinson och som hade skrivit ett par böcker som hette *"Resor utan mål"* och *"Kap Farväl"*. Men denne eldare var ju en person utan högre skola ansåg någon och kunde väl inte gärna prestera något av litterärt värde. Föga anade vi då att eldaren mindre än tjuo år senare skulle vara ledamot av Svenska akademien."

Ny bok om dramatikern Martinson

Carlssons bokförlag inbjöd i samarbete med ABF och Harry Martinson-sällskapet Stockholmssektion till en presentation av en av de mindre uppmärksammade sidorna i Harry Martinsons mångsidiga författarskap. Margareta Wirmark berättade på ABF/Stockholm på Sveavägen den 25 maj om dramatikern Harry Martinson och om sin nya bok *Giv doft i blomma*.

Ja, visst är han född dramatiker, Harry Martinson. Han kan verkligen konsten att knåda repliker! Vem minns inte åttaåringens favoritreplik i romanen *Nässlor*na blomma, tio ord som han gör bruk av var gång han möter en främling: "Min far är död och min mor är i Karlifornien". Så

inleder Wirmark sin bok som behandlar Martinsons dramatik i Gringo, Salvation, Lotsen från Moluckas och Aniara. Som dramatiker gör han det ofattbara fattbart, hans vidsyn var imponerande.

Margareta Wirmark är författare till en rad böcker om drama, hon är professor em. i Lund, bosatt i Uppsala. Boken finns att köpa på bl a AdLibris.

Damen i väntsalen

är en teaterpjäs om Margaret Eliza Kjellberg som den 15-årige Harry Martinson träffade på Jonserefs station. Den är skriven av Pamela Jaskoviak på initiativ av vår medlem Alf Elmberg och hade premiär i Göteborg 2004. Nu har den satts upp i Helsingborg där man i sommar gett 22 föreställningar med premiär den 1 juli. Medverkande: Gunilla Poppe och Annika Kofloed. Mia Poppe har varit regissör. Björn Gunnarsson har skrivit en recension i Helsingborgs Dagblad. Läs den här: <http://mobil.hd.se/kultur/scen/2011/07/05/bland-blommande-nasslor>

Senaste nytt på temat översättningar av Harry Martinsons verk

Aniara fortsätter att stå i centrum för översättarnas bemödanden för att vinna nya läsare. Maiping Chen, som både i skrift och föreläsningar i Kina varit Harry Martinsons röst i Kina, har nu gripit sig an Aniara och även fått en förläggare till boken med planerad utgivning under 2012. Det verkar också troligt att Aniara ungefär samtidigt också kommer att finnas tillgänglig på vietnamesiska efter att bl.a. Erik Bergqvist aktivt stött genomförandet av detta projekt.

Gammalt och nytt om Martinsonstexter

- *Tuvor*, genom Sällskapetets försorg nu utgiven på nytt i en vacker utgåva, är författarens sista diktsamling. Men publicerade Harry Martinson några dikter efter *Tuvor*? Jag blev nyligen uppmärksam på att Artes, kvartalstidskrift för konst, litteratur och musik, nr 1, 1975, inleds med 14 dikter av Martinson. Några av dem kommer från tidigare diktsamlingar men övriga är nyskrivna eller utvalda för publikation 1975 från "De tusen dikternas bok", Martinsons stora samling av utgivna dikter, idag delvis utgivna posthumt men också vilande i Carolinas arkiv i Uppsala.
- Det är glädjande att i facklitteraturen hitta referenser till diktare. Carlssons förlag gav 2000 ut en bok kallad *Papper - en mänsklig historia* av Per Jerkeman (2010 i en andra upplaga). I boken finns ett kapitel med rubriken Skogens roller där vi givetvis hittar en dikt (ur *Tuvor*) av Martinson men också dikter av Werner Aspenström, Artur Lundkvist och Zacharias Topelius.

Göran Bäckstrand

När tant Dagmar fick hjälp att skura vinden

Stina Dotevall i Mölndal skriver och återger vad hennes hyrestant Dagmar på Änggårdsgatan i Göteborg berättade för henne 1954. På 1920-talet bodde Dagmar med sina syskon på Övre Husargatan:

”En dag knackade det på dörren. När tant Dagmar öppnade, stod en yngling utanför med mössan i handen. Han bockade artigt och frågade om frun möjligtvis hade något arbete, som han kunde hjälpa till med. – Jaa, sa tant Dagmar, vad kan du?

– Lite av varje, svarade den unge mannen. Hugga ved, bära vatten, skura golv, putsa fönster – vad frun vill. Tant Dagmar betänkte sig ett ögonblick och frågade sedan: Skulle du kunna skura vinden? – Javisst, sa ynglingen.

Efter några timmar var vinden skurad och tant Dagmar mycket nöjd med resultatet. Hon bjöd ynglingen komma in, bjöd honom på middag och gav honom några slantar.

På frågan om han bodde i Göteborg svarade han: Nej, jag skall mönstra på en båt om några dagar.

Efter någon tid kom den unge mannen tillbaka. Tant Dagmar bjöd honom komma in och frågade hur han haft det. – Ja, det är väl lite si och så på sjön ibland, svarade han. – Men frun, jag har börjat skriva. – Har du börjat skriva? Det måste du fortsätta med. Vad heter du, förresten?

– Jag heter Harry Martinson, svarade ynglingen.

Det var han som nu 1954 blivit filosofie hedersdoktor vid Göteborgs universitet.”

Harry Martinson-sällskapet

Aktuellt

- Årshögtid i Jämshög 5 - 7 maj. Utdelning av Harry Martinson-priset.
- Årsbok 2012: Harry Martinsons *Gyro* i ny utgåva.
- Näselfrossa i Olofströms kommun 24 juni – 1 juli 2012.
- Nebbeoda akademi: ”Över stock och sten i översättandets snårskog”. Seminarium i Nebbeoda skola om Martinson-översättarens vedermödor måndagen den 25 juni 2012. (Detta seminarium var först tänkt att genomföras i oktober 2011 men har av olika anledningar flyttats till nästa år).
- Bokmässan i Göteborg 27 - 30 september 2012.
- Se även vår hemsida www.harrymartinson.org som uppdateras regelbundet. Där presenteras bl a de arrangemang som Stockholmsgruppen genomför.
- Medlemsavgiften för 2012 är 200 kr och 50 kr för familjemedlem. Beloppet sätts in på vårt bankgiro 5662-5890. *Vi ber er vänligen att komma ihåg att uppge namn och adress i samband med inbetalningen. Om namnet saknas finns det ingen möjlighet för oss att ta reda på vem som betalat avgiften.*

Harry Martinson-sällskapet, styrelse och suppleanter 2011 - 2012

Styrelse:

Bengt Bejmar
Finkvägen 3, 293 72 JÄMSHÖG
Tel. 0454 464 53
bengt.bejmar@oktv.se

Paulina Helgeson
Rosengatan 1, 413 10 GÖTEBORG
Mobil 0703 14 40 13
paulina.h@telia.com

Johnny Karlsson (skattmästare)
Pressareg. 29, 293 39 OLOFSTRÖM (b)
Holje Bok, Box 14, 293 21 OLOFSTRÖM (a)
Tel. 0454 915 42 (a), 402 89 (b)
Mobil 0705 62 76 39
info@holjebok.se

Rune Liljenrud (sekreterare)
Allbogatan 18, 342 30 ALVESTA
Tel. 0472 715 25, Mobil 070 34 44 483
runeliljenrud@hotmail.com

Monika Lindqvist (webbredaktör)
Ekholmsstranden 44, 371 37 KARLSKRONA
Tel. 0455 810 48, Mobil 0709 98 10 48
monikaadamsonlindqvist@gmail.com

Agneta Pleijel
Bjurholmsplan 26, 116 63 STOCKHOLM
Tel. 08 641 76 34
agneta.pleijel@telia.com

Eva Risberg
Wargentinsg. 5 E, 111 29 STOCKHOLM
Tel. 08 641 90 19; Mobil 070 592 99 12
evarisberg04@hotmail.com

Johan Stenström (vice ordförande)
Östervångsvägen 9, 224 60 LUND
Tel. 046 12 68 12
johan.stenstrom@litt.lu.se

Åke Widfeldt (ordförande)
Trestegsvägen 8, 514 31 TRANEMO
Tel. 0325 707 32, Mobil 0706 65 16 87
ake.widfeldt@telia.com

Styrelsesuppleanter:

Lars Andersson
Högbergssätter Kul 19, 686 96 Ö ÄMTERVIK
Mobil 070 602 39 37
kattamaja@yahoo.com

Martin Bagge
Lilla Risåsgatan 25, 413 04 GÖTEBORG
Tel. 031 13 07 94; Mobil 0736 78 78 27
martin.bagge@comhem.se

Stefan Edman
Almvägen 10, 459 31 LJUNGSKILE
Tel. 0522 222 27; Mobil 0708-16 31 08
st.edman@telia.com

Lena Havland-Erlandson
Odengatan 34, 113 51 STOCKHOLM
Tel. 08 612 15 73, Mobil 0708 12 15 73
lena.havland@spray.se

Olle Larsson
Kristina Nilssons väg 7 B, 352 39 VÄXJÖ
Tel. 0470 371 96; Mobil 0702 50 23 64
olle.larsson@katedral.vaxjo.se

Johan Lundberg
Lillhersbyv. 26 B, 191 45 SOLLENTUNA
Tel. 08 35 85 96
johan.lundberg@axess.se

Disa Lundgren
Mäster Jörgensg. 6 C,
291 53 KRISTIANSTAD
Tel. 044 12 00 54, Fax 044 10 96 80
dg.lundgren@telia.com

Ingemar Lönnbom
Östra Strandgatan 7 A,
371 38 KARLSKRONA
Tel. 0455 103 92 Mobil 0708 31 03 92
lonnbom@hotmail.com

Maurits Rehn
Marietorpssvägen 30, 293 72 JÄMSHÖG
Tel. 0454 923 11
maurits.rehn@jamshog.org

Skulpturen Två generationer av Anders Jönsson från 1937 vid Brunnsviks entré. Den restes till ABF:s 25-årsjubileum. (Foto Ingemar Lönnbom)

Minnen av några majdagar 2011

Sällskapets årshögtid i maj 2011 kan summeras som en hyllning till författandet och dikten. Innehållet var engagerande, omväxlande och i hög grad njutbart tack vare skickliga berättare och musikanter. Platsen var väl vald och det lynniga svenska vårvädret visade sig från en oavbruten leende sida.

Folkhögskolan Brunnsvik, en gång ett kraftcentrum för den svenska arbetarklassens bildningssträvan, är nog inte exakt som det var förr. Tidningsklipp från senare år visar en verksamhet i förvandling, en som söker sina former. Men litteraturhistoriens vingslag susar ännu över sluttningen vid Våsmans strand, här finns ett ypperligt bibliotek och en av linjerna heter kort och gott

”Brunnsvik Ord”. Visst skulle en Harry Martinson av idag kunna söka sig till en sådan miljö. Det visade sig också att rektorn för skolan, Per Ola Jansson, är engagerad i ett annat litterärt sällskap, mer om detta senare.

”Majdagarna” år 2011 kunde alltså med all rätt tillbringas i Brunnsvik och dess sköna omgivning. Det var en intensiv veckohelg, som alltid när detta sällskap möts, den här gången alltså inte olikt ett litteraturseminarium av hög klass.

Brunnsvikstrio på fredagskvällen

Redan på fredagskvällen fanns det plats för en trio författare med anknytning till Brunnsvik, nämligen Dan Andersson, Ragnar Jändel och Nils Parling. Dan Andersson presenterades personligt och musikaliskt av Björn Jadling som vi återsåg under söndagen när han med lagom portioner humor och respektlöshet också visade prov på stort kunnande och respekt för bygdens litterära arv. Ragnar Jändel var

Björn Jadling

det meningen att dennes levnadsbeskrivare Åke Åkesson skulle berätta om, men av familjeskäl tvingades han avstå och i stället gjorde Johnny Karlsson och Åke Widfeldt en fullständig presentation av Blekingeskalden. Nils Parling berättade Ulf Redmo om, Ulf är chef på Länsbibliotek Sydost och har sedan länge intresserat sig för Nils Parling, även detta blev en högtidsstund – inte minst som författarens hustru och dotter fanns på plats.

Meningsutbyte om bildning

Lördagen var späckad med intressanta programpunkter, den som kanske väckte störst intresse – i varje fall nu i efterhand – var samhällsdebattörerna Göran Greiders och Johan Lundbergs vänskapliga men icke desto mindre skarpa meningsutbyte under rubriken ”Quo Vadis”. Diskussionen leddes av Harry Martinson-sällskapets ordförande Åke Widfeldt och den tog sin utgångspunkt i tidskriften Quo Vadis. Snart nog kom man in på en aktuell debatt om bildning där de båda gästerna befinner sig vid två poler, men

ändå med viss hövlig förståelse för varandras argument. För den som vill ta del av diskussionen kan den avlyssnas och betittas på Martinson-sällskapets Youtubekanal (googla: Martinsonvideo Greider).

Innan dess hade emellertid rektor Per Ola Jansson än en gång hälsat välkommen och han passade på att också göra ett utspel i sin egenskap av ordförande i Delblanc-sällskapet: han inbjöd till någon form av seminarium gemensamt anordnat av de båda sällskapen och där man skulle kunna reda ut vad det var som hände när Sven Delblanc kritiserade Svenska Akademien i samband med att Harry Martinson och Eyvind Johnson fick Nobelpriset i litteratur år 1974.

Mera musik

Dan Andersson-sällskapet är väl representerat i Ludvika-bygden och även om programmet innefattade många fler författare än denne folkkäre poet så var många av dem vi mötte engagerade i sällskapet. En av dem var Björn Hedén, som gjorde starkt intryck med sin musikaliska berättelse om Olle Svensson (1904-1972), hans levnadsbana och livsfilosofi. Visan är idag satt på undantag i de breda massmedierna, Björns framträdande visade hur vi därigenom går miste om mycket.

Klockrikestipendiet

En annan höjdpunkt under lördagen var naturligtvis presentationen av årets mottagare av Klockrikestipendiet, Carina Karlsson. Hon kunde inte närvara, men följde programmet via den direktsändning på internet som genomfördes under fredagskvällen och lördagen. Hon presenterades personligt och inkännande av jurymedlemmen Disa Lundgren, ingen kunde tvivla på att detta var en välförtjänt pristagare. Som uppläsare deltog här också skådespelaren Leif Olsson, som också kunde berätta om sina möten med Carina Karlsson.

Detta var inte allt: lördagens program omfattade förutom årsmötet också en presentation av författaren Eva Norberg framförd av Kersti Berg och föredraget "Träd i Harry Martinsons och Werner Aspenströms diktning" där vi hörde en bekant radoröst, folklivsforskaren och för-

Disa Lundgren

fattaren Bengt af Klintberg. I samband med kvällens högtidsmiddag sjöng och spelade Dan Andersson-sällskapets ordförande, Inge Mattsson. Han fick framträda två gånger denna afton, den andra gången när det församlade sällskapet nåddes av nyheten att den mångåriga ordföranden Ingegerd Bodner hade gått bort. Inge Mattsson kompletterade Åke Widfeldts parentation med sin egen tonsättning av Martinsons "Längtan till Alltidhult".

Utflykt i Dan Anderssons trakter

För egen del kommer den som skriver dessa rader aldrig att glömma söndagens utflykt, inte bara för den utmärkta guidningen av Björn Jadling. Kanhända överdriver jag lite om jag säger att det var på håret att Skattlösberg hade fått ytterligare en invånare – bussen stod med motorn på och var på väg att ge sig av när jag återvände från promenaden till Dan Anderssons hem i Luossa. Kanske hade jag blivit lite yr av vårens dofter och humlesurr på "Ljungheden" som nämns i "Till min syster" en dikt som för alltid är en del av vår gemensamma visskatt. Bussturen gick bland annat också till platsen för skaldens barndomshem och Björn Jadling gav en lektion i hur man kolar än idag. Tala om att leva i dikten!

På Lyvikskyrkogården i Ludvika vandrade vi runt till inte bara Dan Anderssons utan även flera andra diktares gravar. Här hade vi än en gång hjälp av skådespelaren Leif Olsson, som syntes trivas gott bland oss litterärt intresserade. Han gjorde flera förnämliga uppläsningar ur de olika diktarnas verk och Björn Jadling bistod med mera fakta.

Den perfekta avslutningen på söndagen och hela besöket i Dalarna blev förstås besöket på Dan Andersson-museet i Ludvika. Vi kunde med viss fascination notera att Dan Andersson i sin verksamhet som nykterhetsprofet runt om i landet också hade besökt Harry Martinsons Blekinge. Det är dock knappast sannolikt att de träffades – vid tillfället var den lille Harry endast åtta år gammal.

Ingemar Lönnbom

Årsboken 2011:

Harry, Moa och Nässlorna blomma – epistlarna till herrarna Bonnier
Samtidigt med Doris nr 20 skickas årsboken för 2011 ut. Den är sammanställd av fil dr Bengt E Andersson, som för 11 år sedan skrev en avhandling om *Nässlorna blomma*. I sökandet efter arkivmaterial fann han då en brevsamling som på ett dramatiskt sätt belyser Harry och Moa Martinsons äktenskap, samspelet med "herrarna" på Bonniers samt den dramatik som omgav utgivningen av *Nässlorna blomma* 1935.